

# ՆՈՐ ԴԱՐ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Գ/Ն 20 Փարա

Ը. ՏԱՐԻ 13 ԲԵՆՆՈՒՆԻ ԷՎԷԼ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԻ 13 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1876

Ն. Տ. ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 23 ԹԻԻ 1923

## ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Պ. ՊՐԱՅԹԻ

ԱՏՆՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

(Շար. Գ. Բ. 1920)

Հաս Մ. Պրայթ խել մը Եւրոպական տէրէութեանց տեսուած թիւները հաշուելէն ետքը կը տեսնուի:

Ինչպէս դիտէք մեր կառավարութիւնը մէկ պատգամաւոր մը զրկեց Կ. Պօլիս, Լօրտ Սալոնիկի մայրաքաղաքի մէկէն է՝ ուրու դէմ շատ բաներ կրնայ ըսուիլ. նմանապէս անոր ինչպատ շատ պատուաւոր ըսելիքներ կան և թերևս շատերնիս այս կողմն ենք. անոր մեր ներքին քաղաքականութեան վրայ շատ քննադատութիւններ ըրած եմ հասարակաց խորհրդարանին մէջ անոր դէմ նստելով, զորս կրնամ անկեղծ անիմաստութիւն կոչել և որք դժբաղդութիւն մ'էր. սակայն միւս կողմէն երբ Հնդկաստանի նախարար եղաւ տեսայ անոր ազատականութիւններն, տեսայ որ կուղէր գործադրել ինչ որ իրաւացի էր. կը յուսամ որ մէկ գի կը թողու առաջինը և Կ. Պօլիս համեմուն իր ազատականութիւնը, իր իրաւասիրութիւնը և իր տաղանդը կրնայ գործ տեսնել. կը յուսամ մեծ ծառայութիւն պիտի ընէ երկրին ի մեծ պատիւ իր անձին իր այժմուս ստանձնած պաշտօնովը. սա Բարիդ, Պէրլին, Վիլհէլմ և Հուլմ գնաց, տեսնուեցաւ տիւր տը Գաղին հետ, Բրէնս Պիլմարքին հետ, Սիտրաքի կամին հետ և սինեօր Միլէկալիի հետ. եթէ խմու

ցաւ անոնց խօսքերը, եթէ դաշնակից և համակիր վնասեց՝ հիմայ կը յուսամ թէ հասկցած է թէ անյաջող ելած է: Եթէ սա իր զօրաւոր զգացմանցը հետեի մեծ բարիք պիտի ընէ. սակայն եթէ իրեր և իր դիտուն ստորակարգեալ պիտի վարուի՝ մեծ չարիք պիտի ընէ:

«Քօնֆէրանսները միշտ խաղաղութիւն չեն բերեր» 1853ին Գրեմի պատերազմէն առաջ՝ Վիլհէլմայի մէջ քօնֆէրանս մը եղաւ. ուր ներքայ էին Անգլիա, Գաղիա, Ավստրիա և Բրուսիա՝ թիւրքիոյ և Բուսիոյ մէջ եղած կնճիւղ լուծելու համար՝ հոն համաձայնեցան նօթա մը ստորագրել. իրեր իրատ և որոշում ասի պատմական բան մ'է ինչպէս Անրաքիի նօթան, այս նօթան Բուսիոյ զրկուեցաւ. Բուսիա զայն իրեր անմէնապարզ բան մը ընդունեց. թիւրքիոյ ալ զրկուեցաւ բայց թիւրքիա մերժեց: Այն ատեն ըսուեցաւ և ես գիտեմ թէ անխառնութեամբ ըսուեցաւ՝ թէ Բուսիա կայսրը ընդունեց զայն ոչ այն տեսութեամբ՝ որով զրկաց էին իրեն զայն. սակայն այդ նօթան այն ատեն մեր պաշտօնէութեան զրկուած էր, որու մէջ արտաքին գործոց պաշտօնէութիւն ընող հինգ անդամ կը գտնուէր և որք անշուշտ քաղաքագիտական լեզուն լաւ գիտէին. բայց ինչ պատահեցաւ անկէ ետքը. — թիւրքիա այնքան համոզեալ էր երկու մեծ եղբարց Անգլիոյ և Գաղիոյ իրեն օգնուած թեան համեմուն՝ որ թիւրքիա պատերազմ՝ հրատարակեց Բուսիոյ դէմ. և Անգլիա ու Գաղիա պատերազմ ըրին ինչպատ

թիւրքիոյ, այն թիւրքիոյ որ իրենց խրատը ու որոշումը մերժած էր. և ընդ դէմ այն Բուսիոյ՝ որ իրենց խրատն ու որոշումը ընդունած էր: Ուստի այս քօնֆէրանսն ալ բոլորովին խաղաղութիւն չընշանակեր:

Բայց եթէ այս քօնֆէրանսին չենք կրնար վստահիլ, ինչ բանի պիտի վստահինք: Երկու պատերազմներ ունեցանք, որ ունեցաւ զաւրութեան առնելու ենք:

Անգլիա 1854ին Գաղիա Սարատենա, ինչպէս նաև թիւրքիա իրեն դաշնակից սենէր. հիմայ դաշնակից չունինք. և հիմայ եթէ Բուսիոյ հետ պատերազմինք՝ թիւրքիա մեզ դաշնակից է, անկէ ուրիշ չըկայ. ես չեմ կրնար դուշակել թէ Անգլիա ինչպէս առանց դաշնակցի Եւրոպական պատերազմ պիտի ընէ Գաղիոյ դիմեցինք. Գաղիա պատասխանեց՝ ՈՉ. Իտալիոյ դիմեցինք՝ պատասխանեց՝ ՈՉ. Գերմանիոյ և Ավստրիոյ դիմեցինք. պատասխանեց՝ ՈՉ: Մեր այս խնդիրը անոնց իրաւացի և կարեւոր չեղեցաւ. և կամ ատոր մէջ շահ մը չը տեսան՝ որ իրենց համարութիւնն ու օգնութիւնը տային մեզ. անոր համար՝ մեր առաջին պաշտօնէին ասկից առջի պատերազմներուն վրայ հիմնեալ այն պարծանքը՝ անտեղի կը գտնուի: Մեր առաջին պաշտօնէայն կրնայ առաջին կրնայ մեծ դերատան մը ըլլալ. բայց կերելի ինձ թէ՛ նա միշտ աւելի սրահներու խաղ խաղացած է: Սակայն անկէ աւելի պէտք է բանի մը վստա

հելու ենք այն է՝ մեր ժողովրդեան դիտակցութիւնը 1854ի քաղաքականութիւնը ինչպէս նկարագրեցի՝ այժմուս ալ քաղաքականութիւնն է՝ որ կրնայ մեզ պատերազմի տանիլ ընդդէմ Բուսիոյ և ինչպատ Տաճկաստանի. առջևնիս վորձ ունինք. անկէ օգտուելու ե'նք թէ ոչ. — Գաղիացի պատմագետ Մ. Կիլո ըսած է. եթէ ժողովրդ մը՝ կրնայ պատմութեան անցեալ դէպքերովը Սատուդի իրեն տուած խորհրդովը գործել, իր բաղդին ամենէն վտանգաւոր աղիտներուն առջև անգամ ապահով է: Լաւ, միթէ հիմայ 34 պատերազմին փորձերովը լցուած չենք: Եթէ պէտք ըլլայ՝ կրնամ իմ տեսութեանս իմաստութիւն հետզհետէ մեծ հեղինակութիւններ յառաջ բերել. Լօրտ Ապերտըն առաջին պաշտօնէայ էր՝ երբ այդ պատերազմը տեղի ունէնեցաւ. սա իր կենաց վերջին ժամըն՝ իր յիշողութեան վերջին վայրկեանը՝ հաւանականաբար չը կար դէպք մը որու վրայ այնքան զղացած ըլլար. Սըր Ջէյմս Կրահամ՝ այն ատենի պաշտօնէութեան էր կարեւոր անդամը՝ ամենէն ազատ կերպով ինձ ըսաւ, դուք բոլորովին իրաւունք ունիք. և մեք բոլորովին անիրաւ ենք: Լօրտ Բըսքի վերջին տարիներու գաղափարը ձեր առաջը կը դնեմ ամեն ատեն ու ալ պաշտօնէութեան մէջն էր՝ սա կը գրէ թէ՛ որչափ Անգլիա քաղաքական էր այդ պատերազմը և ինչպէս կրնար հեռացուցուիլ: Լօրտ Սթրաթֆօրտ Բէտքլիֆի՝ այն ժամանակի Կ. Պօլիոյ գետ

պանը, որ Տաճկաց վրայ համակրութիւն ունէր՝ տեսէք թայմիկ մէջ գծած նամակները՝ որով ժամանակին իր պաշտպանած քաղաքականութեան հակառակը կը գրէ:

Sept-2-44

Ահաւաստիկ շաբաթ օր կար-  
դացուած Հատիթը Հիւմայոնին  
բռնն օրինակը , որնոր հայերէնի  
դիտմամբ չ'ըարգմանեցին.քր-  
նագրին դործածած բառերուն  
բռնն զօրութիւնը իմացնելու  
համար :

Վէդիկի մեղալիմանութեամբ  
Միտհաթ բաշա .

Տէվլէթը Աւլէմիդին պիտ  
գէմանտէն պէրու գուվէթինէ  
արիւղ օլան թէատէնիաթը զտալա-  
սիլը խարիճիյետէն զիստէ տա-  
խիլէն իտարէի ումուրտա թա-  
րիզը միւսթադիմտէն ինհիդան  
օլունմասընտան վէ թէպատնըն  
հիւքիւմէթը մաթպուալէրին-  
տէն էմիլիէթլէրինէ քէփալէթ  
իտէճէք էսպապըն մայելը իթ-  
հիթաթ օլունմասընտան նէշաթ  
իթմէքլէ վալիտը մոճիտիմ մէր-  
հում Սպտիւլ Մէճիտ խան մու-  
քատտէմէի իսլահաթ վէ ահ-  
քէամը մուդատտէսէի շէրը շէ-  
րիֆէ մուաֆֆըք օլտրադ ումու-  
սէն էթէթլէթը էսն մուլէ բըդ  
վէ նամուս մուալին օլմագ իւզ-  
րէ թանդիմաթ իսաթթընը իլն-  
իթմիյ իտի :

իշթէ պու կիւնէ գատար  
տալլէի էմնիյէթտէ օլտրագ  
հաշտըղըմըզ վէ օլ էմնիյէթէ  
իսթինատէն պէր վէճհի սերպէս  
թի թաաթի իտիլէն էֆքեար  
վէ տրսնըն սէմէրէսի օլմագ  
իւզրէ. պու կիւն իշ պու գանօնը  
էսասիյէյի վազ վէ իլանէ մու  
վաֆֆագաթթմըզ թանզլմաթը  
մէզքիւրէնին էսարը խայրիյէսի  
ճիւմէսինտէն օլմազլէ, մէրհու  
մը միւշարիլէյհին նամընը վէ  
մուաֆֆաքիյէթլըրինի իշ պու  
հէվմի մէսուտտէ պլիսասսա ի  
րատ վէ քէնտուլէրինի մուհիպզ  
տէվլէթ իւնվանի իլէ հատ ի  
տէրիմ:

~ Թանդիւմաթը ավան թէ՛-  
սիւի ղէմանըմըլն իթիտատ վէ  
իլճաւթընա մուաֆըդ օլա իտի.  
շիմաթի նէշը իթտիիիմիլ դանօնը  
էսաս ահքեամընը մէրհումը միւ-  
շարիլէյիին օ վադըթ թէ՛սիւ  
վէ իճրա իթմիլ օլաճաղընա  
շիւբհէ դաւմաղ, լաքին ճէնա-  
պը Հադդ միլլէթիմիլլին թէ՛մա-  
միի սասաուէթ, Հալլինէ սասին օ-  
լան պէօյլէ պիլր նէթիճէյի մէ-  
սուտէի էօհաէ ոպլթանաթըմը.

զա թապիւք ի թմիշ օլտուղուն-  
տան, պունա տէլալէ թտէն տօ-  
լայը ճէնապը Հագդա աղիմ  
համոռ ու թէշէք քիւլլէր իտէ-  
րիմ:

Տէպէնթը Աւելյեմիդին ահալաւ  
ը տախիլիյէսփնճէ պիթթապի  
վաչի օլան թաղէիրաթ վէ միւս  
նասիրպաթը խաթիճիյէսփնճէ հուս  
սուլէ կէշէն թէվաասաթ ճիւ  
հէթի իլէ շէքլը խաթէյի հիւս  
քիւմէթին քիֆայէթիլիլիկի պէ  
տահէթ տէրէճէսփնէ վարաղըն  
տան պիղիմ ադասայի մագաստը  
մըզ միլք ու միլլէթիմիզին սէր  
վէթը թապիլիյէ վէ գապիլիյէթը  
ֆըթրիյէսփնտէն շիմտիյէ գա  
տար հագգը իլէ մսւմանաթ  
իտէն էսպապըն իղայէսի իլէ սը  
նուֆը թէպաանըն թարիզը թէ  
րագգըյաթտէ միւթթէհիտէն  
վէ միւթթէվամիէն իլէրուլէմէք  
լէրի գաղիյէի խայրիյէսփնտէն  
իպարէթ պուլսնտուղունտան,  
պու մագաստա վասըլ իշուն  
հիւքիւմէթճէ պիր գայտէի սա  
լիմ վէ միւթթադամէնին իթ  
թիխադը իթթիլա իտուպ պու  
տաթի հիւքիւմէթին մէշրուհ վէ  
մագպուլ օլան հուգուգունուն  
մուհաֆադասը իլէ զայրը միլ  
րուհ հարաքեաթը եանի ֆէրտը  
վահիտէն վէ եաթսու էֆրատը  
գալիլէնին թէհագգիւմ միւս  
թէպտանէսփնէն հէշթթ իտէ  
ճէք խաթայաթ վէ սույի իս  
թիմալաթըն մէն վէ մահվինէ  
վէ հիյէթիմիզի թէրքիմ իտէն  
ագվումը միւթթէլիֆէնին պիր  
հիյէթը իճթիմայի մէտէնիյէ  
լայըգ օլան հագգ վէ մէնֆաաթ  
քի՝ ճիւմէսփնին նիլմէթը հուր  
րիյէթ վէ ատալթ վէ միւսա  
վաթտան պիլա իթթիսնա միւս  
թէֆիտ օլմալարը տըր :

Իշ պու Ֆէվայիաճն թէէմին  
վէ թագրիրինէ միւթէվազըթ  
օլուպ պու աաթլէրին մահթա  
ճը ալէյճը Իսէ դամանինը մէ  
սաթը ումումիյէնն գայիաէի  
մէշուուի մէշվէրէթ վէ մէշու  
թիյէթէ մէբպութընը էմը սա  
պիթիւլ խայրի օլտուղունտան  
պիը մէճլիսը ումումինին թէշ  
քիլի իլանը ճիւղիւսիմիդէ տա  
յիը օլան խաթթըմըղտա պէ  
յան դըթնմը խոի :

ՕԼ պապատէ թանգիմի իդ  
թիւը իտէն դանինը էսան միւ  
թէխապէրանը վիւղէրա վէ սու  
տուրը իւլէմա իլէ սոյըր ընճաւ  
վէ մամուրին Տէվլէթը Ալլիէմիւղ  
տէն միւրէքէպ թալին իտիլէն  
պիւր ճէմիլէթը մախսուսէտէ  
պիլ միւղաքէրէ թէրթիպ օ  
լունուպ , մէճիւրը վիւքէլամը  
տա տաթի էթրաֆի իլէ թէա

գլխի վէ՛ծ թոստի՛ք գշր՛քնմը՝ օլ-  
մաղլէ՛ վէ՛ մէվատա՛ծ միւնա՛նէրիւ-  
ճէսի խճլա՛ֆէծը գիւալէրայի իս-  
լա՛միյէ՛ վէ՛ սալթոնաթը սէնիյէի  
Օոմանիյէնին հուգուգունա՛ վէ՛  
Օոմանիլէրին հուրրիյէթ՛ վէ՛ միւ-  
սաւաթընա՛ վէ՛ վիւքէլա՛ վէ՛ մա-  
մուրիյէնին մէսուիյէթ՛ վէ՛ սէ-  
լաէթ՛Յիյինէ՛ վէ՛ մէճլիսը ումու-  
մէնին հազգը՛ վուգուֆընա՛ վէ՛  
մէհաքիմին իսթիգլալը՛ քհա՛մի-  
լինէ՛ վէ՛ մուվաղէնէ՛յի մալիյէ-  
նին սըճէթինէ՛ վէ՛ իտարէյի վի-  
լայէթ՛ճէ՛ հուգուգու մէրքէղինի  
մուհաֆաղա իլէ՛ պէրապէր թէվ-  
սիի մաղունիյէթ ուսուլինին իթ-  
թիլիաղընէ՛ միւթէալի՛ք օլուպ-  
պունլար իսէ՛ ահքեամը շէրի շէ-  
րիֆէ՛ վէ՛ միլք ու միլէթին պու-  
կիւնքի գապիլիյէթ՛ վէ՛ ի՛ճթի-  
եաճընա՛ մութապըք՛ վէ՛ ախպը  
էմէլիմիզ օլան սաստէթ՛ վէ՛  
թէրազգըեաթը՛ ամմէ՛ ֆիքըը  
խայրինէ՛ սիւսայիտ՛ վէ՛ մուսաֆըզ  
պուլունմաղլէ՛ ամիսը հազգա՛ վէ՛  
իսիտաթը հումանիյէթը՛ ճէնապը  
Բէյլամպէրիյէ՛ խթինաստէն իշ  
պու գանճըը էոստիյէյէ գա-  
պուլ վէ՛ թաոտի՛ք իլէ՛ թարա-  
ֆըրդա կէճստէրափմ՛

Ելի մաշապլահ թաալա մէ-  
մապիքը Օմանկէնին հէր ճի-  
հէթինտէ տէսթուր իւլամէլ  
օլմագ-իւլըն իւանը իլէ, պու-  
կիննտէն իթիպադէն իճրայի ահ-  
քեսովընա մուպաշէրէթ վէ տէր-  
րունտէ մուհարրէր վէ մուգար-  
տէր օլան գաւլանին վէ Նիզա-  
մաթըն պիր ան էվլէլ թանգիմ  
վէ իթմաթը զըմնընտա թէտա-  
պիրը օնէրկէ վէ մուհասէրկէ  
մուպատէրէթ էյլէմէնիլ գա-  
թիէն մաթրապիմիլդ տիր :

Ճէնապը Հագգ միւք վէ միւ-  
լէթիմիդին ոտատէթ հալինէ  
չալըշանլարըն մէսայէսինի մազ-  
հարթ թէմֆիք պոլյուրա :

§/ 7 ႁ/၄၆၆၆ 293

Մեծ Եպարդոս Միտհաթ  
բաշա հետևեալ ատենախօսու-  
թիւնը քրաւ :

• Մեր Օգոստ. Սուլթանը  
Սուլթան Ապտիւլ Համիտ խանի  
ողոյն սահմանադրութեամբ իր  
բոլոր հպատակաց շնորհած նոր  
իրաւունքներն այնպիսի երջան-  
կու թիւններ կը խոտտանան՝ որ ք  
այսօրուան օրոյ յառաջադիմու-  
թեամբ բոլոր աշխարհէն զար-  
մացմանը արժանացած Եւրոպա-  
յի միլիթօնաւոր զանազան ժողո-  
ւիւրդներն խաւարէն ի լոյս բե-  
րած և մարդկանց իրենց մարդ-  
բոլար հասկսեցած են :

«Մեր Օգոստոս, կայսեր սոյն

Հնորհճ՝ ընդհանուր պատմութեան  
թեան էջերուն մէջ իր անունը  
հայրենեաց հիմնական վերանու-  
գիւն և ճշմարիտ ազգասէր ու  
հայրենասէր պիտի արձանագրէ:  
Նմանապէս այսօր մէկ հայրենի-  
քի և մէկ վեհապետի տակ ապ-  
րող և այսօր կատարեալ համա-  
ձայնութեամբ և ապահովու-  
թեամբ ճշմարտապէս իրենց ա-  
զատութեանն ու իրաւանցը ար-  
ժանացող Օսմանեան բոլոր հը-  
պատակներուն յաւիտեան եր-  
ջանիլութեան դարագլուխն թը-  
լալով՝ բոլոր հայրենակիցք այս-  
պիտի վեհապետի մը՝ Օսմանցի  
տիրոջտով հպատակը գտնուե-  
լուն համար ամենքը մէկըմէկ  
հնորհաւորելու են:

Իթիհանութ՝ որ գաղարեալ  
էր այս անգամ հրատարակուիլ  
սկսաւ :

Սոյն թերթը որ կ'ենայ մէկ աս-  
տիճան ներկայնախարարութեան  
բերանը համարուիլ, հետեւեալ  
անդեկութիւնը կուտայ ք-Պէ-  
րասի արդեանց վրայ :

« ԹՅՆՖԷՐԱՍԻ մէջ վիճարա-  
նութեան դրուելիք խնդրոց վը-  
րայ մեծ տէրութիւնք մեծ մա-  
ստմբ որոշում տուել եւ անց-  
եալ չորեքշաբթի օր իրենց տե-  
ղեկադիրը Բ. Դրան մատուցել  
են :

«Ասոր պարունակութիւնը հետեւեալն է :

«Պուրկարատանի», Հերոսքիև  
Պօսնիդի դատարանաց նախա-  
գահներուն ընտրութիւնն մեծ  
տէրութեանց դեպպաններուն  
հաւանութեամբն ու գիտու-  
թեամբ ըլլայ: Նոյնպէս ըլլայ  
նաեւ այս տեղերու վալիներու  
ընտրութիւնը:

«Կայսերական զինուորը մէկ  
քանի կարեւոր տեղեր կեդրոնա-  
նայ . իսկ մնացեալ տեղերն ու-  
տիկանութեան զինուորներով  
կառավարուին . ասոնք ալ քը-  
րխտոնեայ և մահմետականէ  
խառն թլան :

« Պուլկարներէն զինուոր  
չառնուի , այլ ոստիկանութեան  
զինուորութեամբ բաւականան ,

« Տասանորդական տուրքը  
խափանելի և անոր տեղ տե-  
սակ մք կալուածական և շահա-  
բերական տուրք հաստատուի .  
անկէ զաս դանուած տուրքերը  
թեթեւցուին , և աս կերպով  
գոյացած եկամուտին մէկ եր-  
րորդը կայսերական դանձուն  
յատկանայ մնացածը , նոյն դա-  
ւառայ պիտոյից դարձաձուի :

« Ու թաղեցարդ ու թիւննեւ .

ըը մինչեւ որ դործադրուին՝ չէ-  
զուք տէրութիւն մը՝ այն է Պէ-  
ճիգայի 5000 զինուորը մտնէ  
Բուսիլի :

«Ասոնց ճշգրտութիւնը ստուգ-  
ւած է, սակայն Բ. Դրան զա-  
սոնք բոլորովին չենդունեն ու  
չկարենալ ընդունիլն ալ ստուգ-  
ւած է :

«Բայ ասիկց մօտէն խնայանք  
որ՝ ներկայ դժուարութեանց  
բարձրանք համար տուած վեր-  
ջին ծայր աշխատութիւնն ընդ-  
հանրապէս ճանչցուած բարձ-  
րաստիճան պաշտօնատար մը՝  
մեծ տէրութեանց դեռապանե-  
րէն միայն մին այս խնդրոյն  
վրայ ոչ-պաշտօնապէս խօսած  
ատեն՝ երբ կարգը Բուսիլի  
մէջ չեզոք տէրութեան մը զին-  
ւոր մտցնելուն ինկեր է՝ հետեւ-  
եալ պատասխանն ե տուեր՝

«Օսմանեան կռուարու-  
թիւնը Բուսիլի մէջ ապահո-  
վութիւնը և բարեկարգութիւ-  
նը պահպանելու կարող ըլլալով՝  
հոն կուզէ չեզոք ըլլայ՝ կուզէ  
չլլայ՝ օտար տէրութեան մը  
զինուոր մտնելովը ոչ միայն  
խաղաղութիւնը պիտի վրդովի՝  
այլ նոյն զինուորին մօտ օրը  
պատերազմին ալ սկսուած օրն  
ըլլալուն պէտք չէ կասկածիլ .  
տաճկաց այսօրուան հասարա-  
կաց կարծիքը եւ ձեռ-խմանքն

առաջին օրը եթէ Բոսնիցի 600  
մարդ մտնէ և ասոնց դուրս ե-  
լած օրը 630 հոգի դառնուի՝ սոյն  
30 հոգին պատմութեան մէջ  
իրենց համար մեծ արատ մը  
համարուելուն հաւատքն ունին :  
Ահա պատերազմի խնդիրը այս  
վիճակին մէջն է, պէտք է որ  
խնդրոյն հետեւանքն ալ հաշ-  
ւելով՝ սոյնպիսի առաջարկու-  
թիւններ ընելը :

«Այս խօսքն ընող բարձրաս-  
տիճան պաշտօնատարը՝ բուն  
Օսմանցոց հասարակաց կար-  
ծիքը բացատրած է . գործը  
խաղաղութեամբ լինցնենք բու-  
լուն և Բուսիլին զինուոր մըտ-  
ցնենք ըսելուն մէջ տեղը դա-  
նելու համար՝ Բուսիլի առաջին  
օրը 600 հոգի եթէ մտնելու ըլ-  
լայ՝ վերջին օրն ալ 800 հոգի  
դուրս պիտի ելնէ բոնէ՝ ուրիշ  
խօսք չկրնար ըլլալ :

«Այսու հանգերձ յոյս ու-  
նինք որ գործը գործեալ իս-  
շաղութեամբ կը վերջանայ :

(Ծար ԿԵՊ ԻԷ- 1922)

Անգղիա կը պարծի իր կող-  
մէն գաշնադրութեանց տրուած  
յարգանաց մասին, սակայն Օսմ.

կռավարութիւնը 36ի դաշնո-  
դրութեամբ Եւրոպոյ տալ  
խոստացած բարեկարգութիւն-  
ները չգործադրեց, հետեւաբար  
այդ դաշնադրութեան վերա-  
քննութիւնը հարկ եղաւ, Անգ-  
ղիա միլիոնաւոր դանձ և այն-  
քան արիւն վատնելէն ետքը  
իրաւունք ունի հիմայ ըսելու թէ  
ինչ պէտք է ընել և ինչպէս  
պէտք է ընել :

«Եթէ Անգղիա և Բուսիլ  
միմեկը բարեկարգութիւն  
խնդրեն՝ թիւրքիս թերեւս ան-  
գործադրելի կարծուածներն ալ  
գործադրէ, Եւ ի՞նչ է Բուսիլի  
ուղածը. — իրաց վիճակը շահել  
Սկրպիոյ և Քարատաղի համար .  
բացարձակ հաւասարութիւն քը-  
րիստոնէից, և քիչ մը ինքնակա-  
ռավարութիւն՝ ասոնց մանրա-  
մասնութիւնէն տեղեկութիւն  
չունինք, սակայն ինչ որ ալ ըլ-  
լայ՝ Անգղիա ալ քրիստոնէայ  
գաւառաց ինքնակառավարու-  
թիւն կուզէ :

Մեր կռավարութիւնը կը  
կարծէ թէ՝ թէ որ Տաճկաց  
վրայ քիչ մը ազդեցութիւն բա-  
նեցուցուի՝ նա ինքնիրեն այդ  
բարեկարգութիւնները պիտի ը-  
նէ՝ սակայն բուն դժուարու-  
թիւնը հոն չէ՝ այլ երաշխաւո-  
րութեան մէջն է :

Կրեւեի խնդիրը գիտենք,  
որ քաղաքային պատերազմէ մը  
ետեւ՝ սահմանադրութիւն մը  
չնորհուելով՝ վերջացաւ, սակայն  
այսօր հասկցուեցաւ թէ գոհա-  
ցուցիչ վիճակի մէջ չէ :

Բուսիլի ժամանակաւոր զին-  
ւորական դրաւում մը կուզէ .  
այդ ալ եղած է արդէն Լիբա-  
նանի մէջ : Գիտեք թէ այն ա-  
տեն մենէ Գանատայի կառա-  
վարիքը զրկուեցաւ հոն . ասոր  
տաւջին գործն եղաւ իսկոյն  
բաշա մը կախել՝ որ հեղինակն  
էր կոտորածին :

Տաճկերկու հազար Գաղիա-  
ցի զինուոր դնաց հոն երկիրն  
առժամանակեայ գրաւելու,  
սահմանադրութիւնը հաստա-  
տելու, որք դրին ալ և հիմայ  
բարդատութեամբ Կրեւեի՝ Լի-  
բանան աւելի գոհացուցիչ վի-  
ճակի մէջ է : Մեք որ հոս ժո-  
ղոված ենք՝ չենք կրնար ասոնց  
մանրամասնութեանցը մտնել .  
այլ իբրեւ սկզբունք կրնամ եր-  
կու վերածել խնդիրը : Առա-  
ջին՝ թէ Բուսիլի հետ համա-  
ձայնելու ենք մէկտեղ գործե-  
լու . երկրորդ թէ՝ որ և է պա-  
րագայի մէջ Անգղիական ազգը  
Տաճկին համար Բուսիլի դէմ

պատերազմ չը պիտի ընէ : Եր-  
կիրն արդէն որոշած է այս երկ-  
րորդը, բայց պէտք է Տաճկը-  
նեն մերկանան այն դաշնադ-  
րութեան մէջ իրենց պիտի օգ-  
նենք. սակայն դժբաղդաբար  
տակաւին Տաճկներն համոզուած  
են թէ մեք առանց Տաճկի չենք  
կրնար ըլլալ և թէ զիրենք ան-  
պատճառ պաշտպանելու կապ-  
ուած ենք . դեռ շատ չընէր  
Սըր Հէնրի Լեքլէր Գրեյ թէ՝  
Կ. Պօլսոյ մէջ Անգղիացոց վրայ  
մեծ համարում մը կայ . լաւ .  
սակայն որեւէ կռավարութեան  
պարտքն է իմացնել Տաճկաց  
թէ իրենց համար Անգղիայիք  
պատերազմ չը պիտի ընեն :

Շատեր ըսին թէ Անգղիա-  
կան շահեր կան սոյն խնդրոյն  
մէջ՝ սակայն անկէ առաջ ընդ-  
հանուր մարդկութեան շահերը  
նայինք :

Շարունակելի

## ՆԵՐՔԻՆ

Շաբաթ օր երբ մէկ կող-  
մէն սահմանադրութեան հըրա-  
տարակութիւնը թնդանթներ  
կարձակուէր՝ միւս կողմէն պաշ-  
տօնական քօնֆերատին առաջին  
նիստը կըլլար արքունի նաւա-  
րանին մէջ, ուր Օսմ. կռավա-  
րութեան կողմէն ներկայ կը  
գտնուէր արտաքին գործոց  
պաշտօնեայ Սալիֆէթ բաշա եւ  
Էտհէմ բաշա :

Պատիւէթ կըսէ թէ քօնֆե-  
րատին նախնական որոշումը  
Մեծ Եպարքոսին հաղորդուել է  
սակայն չէ ընդունուել :

Քօնֆերատին այսօր պիտի  
գումարի կայսերական նաւարի  
մէջ պատրաստուած յատուկ  
սրահին մէջ :

Առաջին խնդիրը պիտի ըլ-  
լայ զինադադարին պայմանա-  
ժամուն երկարելը իսկ երկրորդ  
և էն կարեւոր խնդիրն է բա-  
րեկարգութիւն գործադրու-  
թեան երաշխաւորութեան խթն-  
դիրն :

Լօրտ Սալիֆէթ և Գօնթ  
Շօտօրտի Պատրիարքարան պի-  
տի դան այս շաբթու՝ Ս. Պատ-  
րիարք Հօր տուած այցելու-  
թեան փոխարէն այցելութիւն  
տալու :

Լեվընդ կըսէ թէ այսօր բուն  
քօնֆերատը պիտի գումարուի  
ուր ներկայ պիտի գտնուի Բ.  
Դրան ներկայացուցիչն ալ :

Ֆարտիւ վոսֆօր կըսէ թէ  
քօնֆերատը միաձայն ընդուն-  
ուէր է արտաքին խառն յանձ-  
նաժողովոյ մը ընտրութիւնը բա-  
րեկարգութեան գործադրու-  
թիւնը հսկելու համար, որու  
պաշտօնին պայմանաժամը քօն-  
ֆերատին մէջ պիտի որոշուի :

Սթամպուլ հետեւեալ հեռա-  
գիրը կը հրատարակէ ամսոյս 14  
թուականաւ :

Լօրտ Տէրպիէն հեռագիր մը  
հասաւ Լօրտ Սալիֆէթին . ու-  
րով կը հրամայէ վերջին ծայր  
դէմ կենալ թէ հաւաքապէս և  
թէ մասնաւորապէս թիւրքիոյ  
հողը օտար տէրութեան գործ  
մտցնելու մասին : Եթէ Պէճիկ-  
քայի և կամ Զուլիքերիոյ զօր-  
քերու մտցուելն ալ առաջար-  
կուի՝ դարձեալ դէմ կենալու է :  
Սակայն եթէ մինչև 1878 Օգոս-  
թոս խոստացուած բարեկար-  
գութիւնները չը գործադրուին՝  
անկէ վերջը Եւրոպական տէ-  
րութեանց զօրք մտցնելը կըը-  
նայ ընդունուիլ . եթէ այս վեր-  
ջինը ընդունուի՝ այն ատեն չե-  
զուք կռավարութեան մէկուն  
զօրքը կրնայ մտնել . սակայն  
այս ալ այն ատեն Կ. Պօլսոյ մէջ  
գումարուելիք համազգային  
յանձնաժողովէն ընդունուելէն  
վերջը կրնայ գործադրուիլ :

Պատիւէթի մէջ նշանաւոր  
նամակագիրը հետեւեալը կը գրէ .  
«Բանալովիդ հարաքեալթը-  
նը մահվ վէ բերուշան իթմէք  
իչին մուհարէպէտէն պաշկա  
շարէ եօդ աուր : Տէվլէթը Ա-  
լիյե թաալա վէ գաւտէրէ օլան  
էմլիյէթի ճէմլիյէթլէ մուհարէ-  
պէտէն գօրդմաղ :

## Ի Լ Ա Ն

Թարիխտէն 20 կիւն մու-  
գատուէմ պիր քեահատա սա-  
րըլը վէ գատըն ֆիստանը էյ-  
րէթի ճէպինտէ պիր տիւքքեան  
հէօճէթի էյրէթի պիր քեահ  
իչինտէ օլուպ՝ վէ իքի օնլուք  
գայմէ վէ տէօրթ թէք զըշ  
գայպ օլմուշ օլտուղունտան՝  
հէր քիմ պուլմուշ իսէ Օրթա-  
քէօյտէ թիւթիւնճի Մարտիրոս  
աղանըն քահվէսինէ կէթիրտի-  
կինտէ պէշ իկիրմիլիք գայմէ  
միւթտէ ալաճաղընը իլան օլու-  
նուր :

ՏՕՔԹՕՐ ՄԱՐԲԵՐ

Վիեննա մէքթայլերինտէ օն պէշ սէնէ մուգատտէմ տիրլումա ալմըշ վէ պիր չօգ Էվրոպա խաւթախանէլէրտէ բրօվա իթմիշ օլլան տօքթօր Մարքեր՝ պու տէֆա Պէշլէքթաշտա Բաշա մա հալլէսինտէ Բուժ քիլիսէսի գարչըսնտա 4 նիւմէրօլու քէնտի խանէսինտէ հէր կիւն սաաթ 3-3է բաղարտան մաատա ֆա գիր խաթալարա մէճճանէն պա գաճադ տըր :

Բաղար իրթէսի, չարչամպա վէ ճուճաա կիւնլէրի սաաթ 7-9ա գատար թագսիմտէ Պաթիր վիդ Էճգախանէսինտէ, վէ սալը վէ բէրչէմպէ վէ ճուճաա իրթէսի կիւնլէրի Գալթաթաա վօյվօտա սօգաղընտա Բօլօնէզ Էճգախանէսինտէ սաաթ 7-9ա գատար պուլունուպ հէր նէվի խաթալարա պագաճադ տըր :

Պունտան մաատա վագթթլարտա պալէատէ զիքր օլունան խանէսինտէ պուլունուր :

Միւմայիլէ յհ տօքթօր, ճէրաչլըգ վէ Էպէլիք վէ րահիմ իւֆիւնէթի, գանլը վէ գուրու պասուր, սթթմա, կէօյիւս, տէրի խաթալըղը, Փրէնկի վէ օնտան գալմա գուլադ, պուրուն կէօզ վէ րահիմ վէ Էպէլի նէ գատար Էսիլ օլտա բէհրիզսիզ ազ վագթթլ տալլընտա տէֆ իտէճէք, վէ պէլ սօուգլուգ Էէնի վէ Էսիլ քէնտի ալէաթընտա օն տէֆատա տէֆ իտէճէյիւնի իւլան իյլէր :

Գեկտ. 9

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏԷՏԷՅԱՆ ՄԱՐԻՕՆ ՏՐԼՕՐՄԻ Խ Ո Ս Տ Ո Վ Ա Ն Ա Ն Ք Ը ԿԱՄ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՏԱՐՓԱՆՔ ՀԵՂԻՆԱԿ

ՔԵՐԵՆ ՏՐ ՄԵՐԴՈՒՐ

Կը ծախուի Եէնի-ճամի Չիլին կիրլէր ճատտէսի թիւ 8, Ս. Ղ. և Եաղմաճեան գրատունը գին 2 ֆրանք :

Ամբողջ գործը 2 հատորէ պիտի բաղկանայ :

ՏՕՔԹՕՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Վիայեալ բժիշկն որ մասնաւոր հմտութիւն ունի կուրծքի և թոքային տխտերու, աշտցաւի, խոյրի (սըրաճա) և գաղիա կան ախտի. նաև կատարեալ վերաբոյժ ամեն ճիւղերու մէջ :

Կը ծանուցանէ արդոյ հա-

տարակութեան որ ամեն հինգ շաբթի և շաբաթ օրերը ժամը 4էն մինչև 9 հիւանդներն ընդունելու պատրաստ պիտի ըլլայ Թօք-գարուի Էպէ վոդըցը թիւ 2 տանը մէջ :

Իսկ երկուշաբթի օրերը ժամը 3էն մինչև 9 իրեն գիմնղ աղքատիկ հիւանդները ճրիապէս պիտի նայի, միւսոյն թաղին մէջ Էսիլ սալը բաղար ճատտէսի թիւ 94 Պ. Նիքօլաքիի գեղարանը : Գեկտ. 22

ԲԱՐԻՋՆ ԹԱՄԵՐԻԿԱՅ

ԳՈՐԾ Է. ԼԱՊՈՒԼԷՅԻ

Այս եղական գործին երկրորդ և վերջին հատորն ալ իդմիրի Տէտէեան տպարանէն հասած ըլլալով, կը գտնուի Եէնի ճամի վոդըց, Չիլինկիրլէր ճատտէսի, թիւ 8, Ս. Ղ. և Եաղմաճեան գրատունը :

Գին 2 ֆրանք :

Պ. ՏԸ ԳԱՄՕՐ

Թարգմանեց Գ. Չիլինկիրեան

Հրատարակուի Տէպէեան

Կը ծախուի Ս. Ղ. և Եաղմաճեան գրատունը :

Գին 1 ֆրանք 50 սանդիմ :

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵՐՔ

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

[Թարգմանեց]

ՕՐԻՈՐԴ Փ. ԳԵՈՐԳԵԱՆ

Կը ծախուի Եէնի-ճամի վոդըց Չիլինկիրլէր ճատտէսի թիւ 8, Ս. Ղ. և Եաղմաճեան գրատունը գին մէկ ֆրանք :

Թէ մայրաքաղաքիս մէջ և թէ գաւառները, վարժարաններու մէջ երաժշտութեան և կառավարչութեան պաշտօն վարելու յանձն առնող արժանաւոր և վկայեալ անձ մը կայ պատրաստ : Ուղղորդ կրնայ լրա գրոյս գրատեսեակէն տեղեկանալ :

Ի Լ Ա Ն

ՄԻՀՐԱՆ ԱՌԻԿԵԱՆ

Եաղճը խանքնտա իւսթ գաթտա 21 նիւմէրօլու օտաաա հաֆթաաա հէր կիւն Էօյլէնտէն սօնրա թալիպ օլանլարա լիսան լէտաֆէթ պէյանը թիւրքի թալիմ վէ շալիխտանը հէր վէճհէ խօշնուտ իտէճէք տիր :

ՆՈՐ ԱՋԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն լեզուէ գործածուած գրեանք կը գտնուի ու կը վաճառուին Ուղուն Չարչը Բիլիա խանի կարգը թիւ 360 խանութը : Գնուաները ժամը 4 1/2 Էն 6 և 8 1/2 Էն 11 կըլլան :

ՏՕՔԹԵՕՐ ԺԷԼԱԼ

Մասնաւոր դարմանիչ Սրե սիալիսթ Գաղիական ախտի և նոյն կամ որ և է պատճառաւ ծագում առած ամբողջ ծընընդական գործարաններու վերաբերեալ հիւանդութեանց :

Ինչպէս ծանուցինք, Տօքթէօն ճէլալին թէ իւր աշակերտութեան ժամանակ և թէ վրկայեալ բժիշկ անուանուելէն վերջը մասնաւոր ուսուցիչ ըրած ըլլալը թէ Գաղիական և թէ ուրիշ որ և է տեսակ ծննդական գործարաններու վերաբերեալ հիւանդութեանց ճիւղերուն մէջ, և որուն այս մասին ունեցած ճարտարութիւնը շատերուն ծանօթ ըլլալն գիտնալով, կը ծանուցանենք Արդոյ Հասարակութեան, որ ամեն կիրակի, երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերն ժամը 6էն մինչև 10ը հիւանդներ պիտի ընդունի իւր բնականաբար որ է Բերայ Թարլապաշի ճատտէսի թիւ 117 և ամեն երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը ժամը 6էն մինչև 9ը Պահճէգարու Համիտիյէ [Թիւլպէին գէմի կարգը իքի գարուլու Սինապեան վիշէն Էֆինտիի գեղարանը թիւ 32] :

ԲԵՐԱԿԱՆ

130 պատկեր, 48 երեսէ բաղկացեալ ընտիր թղթով և կաղմեալ. կեդրոնատեղին է Չարդարեան գործարան Կ. Պօլիս Սուլթան Համամ թիւ 14 կը գտնուի նաև ամեն գրաւաճառաց քով : Գին 40 վարայ : Գպրոցաց համար հարկերն 10 զեղջ :

Աղդ. Հիւանդանոցի ներքին բժիշկ Տօքթօր Գարրիէլ Էֆէնտի Նահապետեան, այսուհետև ամեն չորեքշաբթի օրերը ժամը 6էն 8 Սամաթիա իմրահօրը Թօգաթիեան Պ. Գարրիէլի գեղարանը, և ուրբաթ օրերը ժամը 6էն 8 գարճեալ Սամաթիա Մ. Ճիվանաքիին գեղարանը, նաև Հիւանդանոց իրեն գիմնղ աղ-

քատ հիւանդաց ըստ առաջնոյն ճրի նայելու պատրաստ ըլալը կը ծանուցանէ արդոյ հասարակութեան :

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱՐՈՒՄ

Փարիզի բժշկական ախադէմային ծրագրին համեմատ

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ

Երկրորդական և վարժապետ տական դպրոցներու մէջ :

ՀԷԼԷՐ

ՆԵՔՏԱՐԺՈՐԺ

Բժիշկ և վարժապետ բնական գիտութեանց, անդամ այլևայլ գիտական ընկերութեանց, և ընթերցման

Ս. ԷՍԷՔԻՅԵԱՆ

192 միջակ ութածալ երեսնորէ բաղկացեալ հասառօտ բայց ամիտի գիրք մ'է այս, որ ամեն կարգի և հասակի մարդոց ալ հասկանալի է իւր պարզութեամբ և յացակութեամբ : Կը վաճառուի ամեն գրաւաճառաց քով, գինն է մէկ քառորդ Մէճիտիյէ :

Գպրոցներու համար հարկերն տասն զեղջ կըլլայ :

ՊԱՏՄԱՐԱՏՈՒՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆ

Բիգա-փաշա խաճօքի 4

Վիճագրատունա պատրաստ է ամեն տեսակ այլատոմս, հասցէ և վաճառականականու հաշուական խորագրեր խիստ յարդարուն ընտիր և փայլուն ձեւով շինելու դիւրագին եղանակաւ : Վիճագրատուն կը խոստանայ իրենգիմնղ յաճախորդները կարելի եղածին չափ գոհ ընել. և արդէն վիճագրատան տնօրէնը ճանչցողները բաւական է որ տրուեալտական ճաշակի տէր ըլլան կը վկայեն թէ ազնիւն ու գեղեցիկ կատարելապէս կըրնան գտնել :

Ուղղորդ ազատ է անձամբ վիճագրատուն գիմն և ինքնին օտուգել ու համոզուելու այս ամէնուն ճշմարտութեանը :

ԽՄԲԱՐԻՐ

ՏԷՐ ԵՒ ՊԱՏՄԱՐԱՆԱՏՈՒՆ ՕԳՍԷՆ ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Օ. ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ ԵՆՈՒՆԳԵԱՆ ԽՈՍՆ ՎԵՐԻ ԵՐԵԿ ԹԻՒ 7